

Uppföljning av Energi 2020

På väg mot ett
hållbart samhälle

Fastställt av regionstyrelsen
Framtagen av regionstyrelseförvaltningen
Datum 2024-01-08
Gäller 2023
Ärendenr RS 2023/1467 |
Version [1.0]

Uppföljning Energi 2020

Uppföljning av Region Gotlands energiplan för åren 2015-2020

Innehåll

1. Inledning	2
2. Uppföljning av övergripande mål i Energi 2020	3
2.1 Lokala tillgångar på förnybar och återvunnen energi motsvarar år 2025 hela energianvändningen i det gotländska samhället, inklusive industrins behov	3
2.2 Förnybarhetsmål till år 2020	3
2.2.1 Till år 2020 är målet att klara 100 procent förnybar energiförsörjning för hushåll och näringsliv på Gotland, utom till cementindustrins bränslebehov	3
2.2.2 År 2020 är årsproduktionen av lokalproducerad el från förnybar energi på Gotland dubbelt så stor som den totala elförbrukningen på Gotland	4
2.3 Klimatpåverkande utsläpp minskar med 45 procent från år 1990 till år 2020	4
2.4 Energieffektivisering med 1,5 % per år – utom för industrin	5
2.5 På Gotland förekommer det ingen utvinning av fossil olja eller fossil gas	6
3. Uppföljning av planens energistrategi till 2020	6
3.1 Bostäder och lokaler	6
Region Gotland ska:	6
3.2 Transporter och resor	7
Region Gotland ska:	7
3.3 Mer förnybar energi	9
Region Gotland ska:	9
3.4 Varor - konsumtion – kretslopp	10
Region Gotland ska:	10
3.5-6 Energiplanen i Region Gotlands strategiska styrning och interna plan	11
3.6.1 Handlingsplan för alla nämnder, förvaltningar och bolag	11

1. Inledning

Region Gotlands senaste energiplan, Energi 2020, byggde på regionens dåvarande regionala utvecklingsstrategi, Vision 2025 och tidigare arbete inom olika EU-projekt för hållbar energiförsörjning. Planen antogs av regionfullmäktige i juni 2014. Det innebär att den antogs före FN:s Agenda 2030 och före det globala klimatavtalet vid FN:s klimatomöte i Paris 2015.

Sverige åtog sig i Parisavtalet att minska koldioxidutsläppen från de sektorer som inte ingår i EU:s utsläppshandelssystem med 63 procent till 2030 och 75 procent till 2040 jämfört med 2010 års nivå.

Sedan antagandet av Energi 2020 har också tre allmänna val och 2 1/3 mandatperioder passerat för regionfullmäktige och riksdag. Det övergripande målet för energipolitiken är dock fortsatt att den svenska energipolitiken ska bygga på samma tre grundpelare som energisamarbetet i EU; att förena försörjningstrygghet, konkurrenskraft och ekologisk hållbarhet. Med det perspektivet har ändå målen i Energi 2020 stått sig väl, men i takt med att omvärlden förändras, så ändras även förutsättningarna för energiomställningen på Gotland.

Det övergripande målet för svensk energipolitik är att på kort och lång sikt trygga energitillgången på konkurrenskraftiga villkor. Hela landet ska ha samma förutsättningar för utveckling och tillväxt och till grundläggande infrastruktur. Gotland är beroende av säkra, stabila och långsiktigt hållbara planeringsförutsättningar - något som utmanats i och med att ny elkabel mellan Gotland och fastlandet fördröjts och inte ser ut att bli verklighet förrän tidigast 2030. När Energi 2020 antogs var det en allmän uppfattning att den var på väg, för att vara i drift senast till år 2020.

Under perioden 2015-2020 har energibalansen och investeringar i energiomställningen på Gotland som region, bland annat påverkats av:

- de nationella planer som avbröts 2017 och återupptogs efter 2020 för att ansluta elnätet på Gotland till det nationella stamnätet
- möjligheterna till statlig med finansiering genom Klimatklivet och Industriklivet
- regeringsuppdraget till Energimyndigheten 2017-2022 att möjliggöra att Gotland blir en pilot för omställningen till ett hållbart energisystem
- det svenska klimatpolitiska ramverket samt EU:s Green deal från 2019 med successivt höjd ambition inom EU ifråga om energi- och klimatpolitiken
- att under 2020 fått Tillväxtverket att föreslå att stålindustrin i Norrbotten och mineralindustrin på Gotland ska omfattas av medlen från EU:s nya klimatfond, Fonden för en rättvis omställning, för industrier och regioner med störst koldioxidutsläpp

Internt har Region Gotland under 2015-2020 bland annat drivit biogasprojekt, drivit förstudie för Elflyg, agerat som stödfunktion i Energimyndighetens Gotlanduppdrag, beslutat om klimatomotioner, erkänt klimatnödläge, beslutat om koldioxidbudget, inrättat Energicentrum och upphandlat med klimatkrav, till exempel fossilfri kollektivtrafik.

På nationell nivå trädde i januari 2018 Sveriges nuvarande klimatpolitiska ramverk i kraft. Det består av tre delar: Klimatlag (2017:720) med bestämmelser om regeringens klimatpolitiska arbete, de nationella klimatmålen och ett oberoende klimatpolitiskt råd som

utvärderar regeringens politik i relation till de klimatmål som riksdagen och regeringen har satt.

2. Uppföljning av övergripande mål i Energi 2020

I avsnitten 2.1-2.4 redovisas utfallet för energiplanens gotlandsövergripande mål för andelen förnybar energi, utsläppsminskningar, energieffektivitet samt målet att inte ha prospektering eller utvinning av fossil gas eller olja på Gotland.

2.1 Lokala tillgångar på förnybar och återvunnen energi motsvarar år 2025 hela energianvändningen i det gotländska samhället, inklusive industrins behov

Energi 2020 innehöll, enligt den förra regionala utvecklingsstrategin, ett övergripande mål till år 2025, fem år efter planperiodens slut, men kopplat till den regionala utvecklingsstrategin Vision 2025.

Energiplanen lyfte under detta mål fram att den hållbara energiförsörjningen, ett av målen i Vision 2025, ska bygga på förnybar energi från produktion av el och bränslen på Gotland med motiven att energiförsörjningen blir miljömässigt hållbar och energibranschen växer på Gotland. Ekonomisk omsättning kring energi stannar då i hög grad i den regionala ekonomin och ger förutsättningar både för ekonomiskt och ekologiskt hållbar utveckling på Gotland. Det målet förutsatte en utbyggd förnybar lokal elproduktion, vilket inte genomförts i en omfattning som motsvarar lokal elförbrukning. En sådan utbyggnad kommer att vara beroende av samhällets inställning ifråga om störning för boende, avvägningar mellan viktiga samhällsfunktioner och påverkan på natur- och kulturvärden. Det förväntades också att en inledd energieffektivisering inte skulle motverkas av en samtidigt ökande energianvändning.

Bedömning: Detta mål kommer inte att kunna nås till 2025 med nuvarande energianvändning och takt på energiomställning. År 2021 (senast tillgängliga uppföljning, med bearbetad SCB-statistik), tillfördes 4300 GWh energi, varav 915 GWh, drygt 21 procent, är lokalt producerad el och lokala biobränslen.

2.2 Förnybarhetsmål till år 2020

2.2.1 Till år 2020 är målet att klara 100 procent förnybar energiförsörjning för hushåll och näringsliv på Gotland, utom till cementindustrins bränslebehov

Målet var tänkt att nås genom ”nettoexport” av biobränsle + gotländsk el från förnybara energikällor som energimässigt balanserade ”import” av fossila drivmedel och bränslen, utom till industrins och sjöfartens behov.

Utfall: Kalk- och cementindustrin, vars bränslen i stort sett importeras, svarar för omkring hälften av den totala energianvändningen på Gotland. Inom sektorn pågår eller förbereds en omställning till mer biobaserade bränslen samt el.

Inom övrig energiförsörjning till Gotland bedöms målet ha nåtts till cirka 53 procent med reservation för vissa brister i tillgänglig statistik samt ett grovt antagande om att importerad el bestod av residualmixen som år 2020 bara var till 8 procent förnybar. Drygt 40 procent av energibehovet täcktes med lokalt producerad el och bioenergi, därutöver importerades även en del biodrivmedel och 45 procent av elbehovet. Elexporten var marginell. En liten export och import fasta biobränslen sker årligen. Ingen export balanserade de ungefär 575 GWh

energi i form av omkring 59 000 kubikmeter flytande fossila bränslen som tillfördes samhället på Gotland.

2.2.2 År 2020 är årsproduktionen av lokalproducerad el från förnybar energi på Gotland dubbelt så stor som den totala elförbrukningen på Gotland

Utfall: Gotländska vindkraft levererade 522 GWh el under 2020. Tillsammans med 6 GWh solex motsvarade det **59 procent** av de gotländska elkundernas faktiska elförbrukning på 893 GWh år 2020. Hela 951 GWh el överfördes i elnätet på Gotland år 2020, med förluster i elnätet inräknade.

Detta mål var ett särskilt mål för vindbruket på Gotland. För att målet skulle vara uppnått skulle det innebära att lokal elproduktion år 2020 levererat så mycket energi att det motsvarat 45 procent av energianvändningen på hela Gotland¹.

Hinder: Svenska Kraftnät beslöt i maj 2017, att med samhällsekonomiska motiv, avbryta arbetet med ny gotlandsförbindelse. Därav stoppade GEAB i maj 2017, all större ny anslutning av kraftproduktion till det gotländska elnätet, tills tryggad överföringskapacitet i elnätet är säkerställd (GEAB, maj 2017). Samtidigt är det svårt för ny vindkraft att få tillstånd inom ramarna för de hänsyn som krävs till övriga intressen på Gotland.

2.3 Klimatpåverkande utsläpp minskar med 45 procent från år 1990 till år 2020

Klimatmålet i Energi 2020 var 45 procent minskning av klimatpåverkande utsläpp, utom för de utsläpp som igår i handel med utsläppsrätter.

Utfall: Målet är uppnått. Se tabell 1.

Tabell 1. Tabell över klimatpåverkande utsläpp på Gotland
Målet omfattar Gotland utom kalk- & cementindustriernas utsläpp.
Uppgifterna för 1990 är mer osäkra än senare års uppgifter.

Utsläpp per år, CO ₂ -ekv	År 1990	År 2020	År 2021	Ändring 1990 -2020 & 2021
Gotland utom kalk- & cement- utsläpp*	987 547 ton	526 248 ton	465 681 ton	Minskning kring 50 %
Gotlands kalk- & cementindustri, CO ₂ /år 1993, 2020 & 2021	1 300 000 ton*	1 571 213 ton	1 547 469 ton	Ökning cirka 20 %
Summa: Hela Gotland	2 287 547 ton	2 097 461 ton	2 013 150 ton	Minskning kring 10 %
Delmängd icke-fossil CO ₂ ekv ur andra gaser**	315 756 ton	277 408 ton	272 136 ton	Minskning 12-14 %

Ovan visas även 2021 års uppgifter då de är de senast uppdaterade. Uppgifterna om totala utsläpp för olika år kan ha reviderats retroaktivt av SMHI som är ansvarig datavärd. <https://www.smhi.se/data/miljo/nationella-emissionsdatabasen> Utsläppen är geografiskt avgränsade till Gotlands län. Därmed ingår bara delar av färjetrafikens utsläpp.

Målet gäller verksamheter som inte ingår i EU:s system för handel med utsläppsrätter, vilket på Gotland främst gäller kalk- och cementindustrin. Bara två industrier har sedan 2005 kontinuerlig tilldelning inom ETS.

¹ Inklusivt energibehovet inom cementindustrin och annat näringsliv som innefattas av EUs handel med utsläppsrätter för klimatgaser, ETS, Emission Trade Scheme

*Uppgifter om utsläpp från KPAB 70 kton + Cements AB 1230 kton ur länsstyrelsens STRAM, 1993.

** Övriga växthusgaser är till 90% metan ur tarm- & gödselgaser från lantbruksdjur samt lustgasutsläpp orsakade av jordbrukets växtodlingsåtgärder.

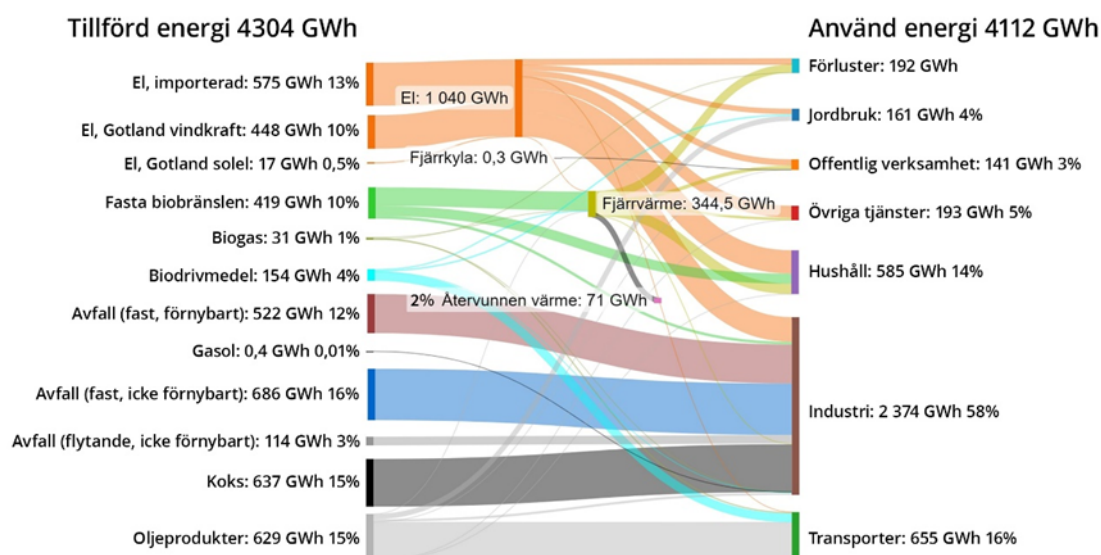
Källor: Nationella emissionsdatabasen, SMHI, data hämtade i juli 2023. Kalk & cementindustri: 1990 år uppgifter från Länsstyrelsen, STRAM 1993, senare uppgifter från utsläppsrapportering inom ETS, källa: Naturvårdsverket.

2.4 Energieffektivisering med 1,5 % per år – utom för industrin

Målet var att nå en effektivare energianvändning med bibehållen eller ökad omfattning på sysselsättning, verksamhet och boende i samhället på Gotland. I målet ingick att energihushållning skulle ge minskad användning av inköpt el och tillförda bränslen med i genomsnitt 1,5 procent per år för bostäder, lokaler och service, transporter och handel under 2010- 2020.

Utfall: Effektiviseringsmålet, med 1,5 procent minskning i tillförd energi per år, av de cirka 40 procent av Gotlands totala energianvändning som går till bostäder, lokaler och service, transporter och handel, är inte nått. Enligt de fördjupade energibalanser som upprättats för 2013, 2015 och 2021 så har istället industrins energianvändning minskat över tid, medan hushållens energianvändning har ökat.

Länsstyrelsen i Gotlands län lät under 2023 göra en fördjupad energibalans för Gotland. Hela rapporten finns på hemsidan för länsstyrelsen i Gotlands län.

Jämfört med den motsvarande energibalans som länsstyrelsen lät göra för 2015 var resultatet följande:

Tillförd energi 2021:	4760 GWh tillförd 2015. Ändring sedan 2015:	Använd energi 2021:	4600 GWh använt 2015 Ändring sedan 2015:
4304 GWh	minskning 456 GWh/år	4112 GWh	minskning 488 GWh/år
I raden nedan visas några användargrupperns ändrade årliga energibehov 2021 jämfört med 2015			
Industrins minskning	Hushållens ökning	Transporternas ökning	Övriga tjänster minskning
526 GWh/år	135 GWh/år	24 GWh/ år	77 GWh /år

Trots energieffektiviseringar på många områden har hushållens energianvändning ökat. Bättre ekonomi hos hushållen och samhällsförändringar som bland annat ökat resande och mer transporter, har överskuggat energieffektiviseringen.

2.5 På Gotland förekommer det ingen utvinning av fossil olja eller fossil gas

För detta mål låg inte besluten på regional nivå, men målet behövs för Region Gotland som en konsekvens av de samlade målen för hållbar energianvändning.

Utfall: Förbud mot utvinning av fossil olja och fossil gas i Sverige gäller sedan 2022. I juni 2022 beslutade riksdagen att i miljöbalken införa två nya paragrafer, 9 kap. 6j och 6 k§§.

3. Uppföljning av planens energistrategi till 2020

Uppföljning av de fyra områdena; bostäder och lokaler, transporter och resor, mer förnybar energi samt varor - konsumtion – kretslopp som Region Gotland prioriterat för egna aktiviteter.

3.1 Bostäder och lokaler

Region Gotland ska:

- I planering och tillståndsgivning driva på och stimulera så att all ny- och ombyggnation lever upp till höga miljökrav och hög energieffektivitet.

Utfall: Detta är svårt att driva externt, utöver gällande byggregler.

- Genom planering bidra till att tillkommande samlad bebyggelse kan nyttja gemensam infrastruktur för vatten avlopp, värme och transporter effektivt och energibesparande. Förorda fjärrvärme som värmesystem i tätorterna.

Utfall: Detta är en tydlig inriktning i översiktsplanen.

- Använda 100 procent förnybar energi till el och värme i egna fastigheter, samt vara ett föredöme ifråga om energieffektiva fastigheter. Vid egna upphandlingar låta livscykelkostnadsanalyser styra valet av energieffektivaste och mest ekonomiska teknik².

Utfall: 99,4 procent förnybar energi i egna fastigheter 2022, livscykelperspektiv tillämpas.

- I exploateringsavtal ställa motsvarande krav på energieffektivitet, förnybar energi och livscykelkostnadsanalys som i egna fastigheter.

Utfall: Uppföljning saknas.

- Genom energirådgivningens uppsökande insatser och stödjande projekt bidra till att äldre bostäder och lokaler blir mer energieffektiva.

Utfall: Energirådgivningen är en eftertraktad tjänst, finansierad av Energimyndigheten, numera är tjänsten samorganiserad med Energicentrum Gotland.

---

² För att undvika lösningar som initialt ger lägsta investeringskostnad men som på sikt ger högre driftskostnad och större behov av tillförd energi

- Initiera ett samarbete med byggbranschen, GEAB, andra myndigheter och med försäkringsbolag för att se över möjligheterna att minska energianvändningen i fritidshusen under den tid de inte används. (Tillagt uppdrag när planen antogs i Regionfullmäktige.)

Utfall: Uppsökande verksamhet för energieffektivisering i privatbostäder ligger utanför ramarna för energirådgivningens arbete. Därav genomfördes inte detta.

- Fokusera på en utökning av solenergi i sådana fastigheter inom regionen där **solenergin ger fördelar**, exempelvis bad- och idrottsanläggningar och särskilda boenden.

Utfall: 86 MWh sol och 28 MWh solvärme år 2022, eller 0,15 % av energin i regionens fastigheter. Andelen är ännu låg, men solenergi finns med i kalkylerna vid ny- och ombyggnad enligt antagen strategi.

- Fortsätta att arbeta med energieffektivisering även i samband med periodiskt underhåll i regionens fastigheter.

Utfall: Efter flera års arbete med energieffektivisering och utbyte till förnybar energi till nära 100 procent förnybart i regionens lokaler ligger en genomsnittlig årsförbrukning på 99 kWh värme och 63 kWh el per kvadratmeter använd lokalyta. Det är omkring 43 procent uppvärmning och 24 procent effektivare elanvändning än 1997 då fastighetsavdelningens mätserie startade. Fastighetsbeståndet och verksamheterna har gått igenom stora förändringar under den tiden. Ibland har nya energieffektiva lokaler kommit till, ibland har energieffektiva byggnader sålts av. Energiförbehovet varierar stort mellan olika verksamheter och fastigheter. Till exempel går det i sjukvårdens lokaler åt mindre värme men mer el per lokalyta jämfört med genomsnittet för övriga fastigheter.

- I ägardirektiv till regionägda bolag säkerställa att dessa ställer miljö- och energikrav i sina respektive verksamheter så att de bidrar till energiplanens mål.

Utfall: GotlandsHem har antagit Allmännyttans energi- och klimatmål som sina egna och GEAB följer Vattenfalls övergripande klimatmål.

3.2 Transporter och resor

Transporter av varor och människor står för en allt större del av koldioxidutsläppen och trots stora tekniska förbättringar av fordonen minskar inte de totala utsläppen. Därför är det nödvändigt att både minska transportbehovet och att göra transportererna mer energieffektiva.

Region Gotland ska:

- Aktivt arbeta med att införa biogas som fordonsbränsle inom egna och upphandlade verksamheter, samt bidra till att så sker även för privata resor, särskilt personalens arbetspendling.

Utfall: Inom upphandlad kollektivtrafik, skolbussar och vissa transporter finns krav på en hög andel biogasfordon. Av energi som användes till egna fordon i Region Gotland under 2022 kom bara 20 procent från biogas. Ytterligare 20 procent kom från flytande biodrivmedel, resten kom från fossila drivmedel. Aktiviteterna var mer aktiva t o m 2019, de begränsas numera av vikande utbud på lätta gasfordon och regelverk för ökad andel elfordon. Inga särskilda insatser har skett på senare år för att öka andelen biogasfordon i personalens arbetspendling.

- Utredda vilka ytterligare insatser som ska göras för att serviceorterna ska kunna erbjuda service, både kommersiell och offentlig, för att begränsa behovet av att resa längre avstånd.

Utfall: För detta finns strategin [Ett långsiktigt hållbart serviceutbud på Gotland 2019-2030](https://www.gotland.se/serviceutbud), läs vidare på <https://www.gotland.se/serviceutbud>

- Väga in möjligheterna till kollektivtrafik som ett av de viktiga kraven när lokalisering av större nya bostadsområden beslutas.

Utfall: Pågår.

- Långsiktigt förbättra kollektivtrafiken, i första hand genom en satsning på stomlinjerna. Prova snabba pendlingsturer från ytterområdena, till exempel Burgsvik och Fårösund.

Utfall: Detta beaktas i det förslag till Trafikförsörjningsprogram 2024-2033 håller på att tas fram

- Prioritera cykeln genom insatser som underlättar för cyklister, bland annat genom fler cykelbanor också för längre sträckor.

Utfall: Trafikverkets cykelväg till Klintehamn invigdes 2020, utöver det har inte mycket skett under planperioden.

- Genomföra och informationsinsatser³ och projekt⁴, för att öka intresset för att cykla.

Utfall: Pågår som förvaltningsövergripande mobilitetsarbete, främst inom genom Teknikförvaltningens och Energicentrums projekt.

- I gatu- och väghållning prioritera de som har svårast att ta sig fram, bland annat genom att genomföra hållbarhets-, genus- och tillgänglighetsanpassad snöröjning och sandning vid vinterväglag.

³ I första hand kopplade till nya investeringar och åtgärder för bättre cykelinfrastruktur

⁴ Resurser för och mandat att genomföra projekt kring cykling; nämnduppdrag som beaktas i budget

Utfall: Detta är ett befintligt ansvar inom Teknikförvaltningen.

- Aktivt öka användningen av cyklar och elcyklar för tjänsteresor.

Utfall: Detta görs dels genom de cykelpooler som regionen tillhandahåller för tjänsteresor, dels genom projekt för att stimulera cykling.

- Undersöka ytterligare möjligheter till samordning och effektivisering inom regionens egen transport- och logistikorganisation.

Utfall: Detta pågår - samtidigt som regionen är en viktig kund för andra transportörer.

- Undersöka utökad samordning av kollektivtrafik⁵ och skolskjutsar (*pågående uppdrag*) som leder till utökad utbud av kollektivtrafik.

Utfall: Detta pågår, redovisas inom kollektivtrafikens uppföljning.

- Ha en tätortsplanering som bygger på tillgänglighet istället för mobilitet och underlättar för att ersätta resor i egen bil till gång, cykel eller buss för dagliga förflyttningar mellan hem, arbetsplatser, förskolor/skolor, fritidsaktiviteter och dagligvaruhandel.

Utfall: Detta är uppdrag till Byggnadsnämnden samt Tekniska nämnden

Idén med att ha med redan befintliga uppdrag i energiplanen kom från verksamheterna under arbetet med energiplanen.

3.3 Mer förnybar energi

Region Gotland ska:

- Bidra till att öka marknaderna för förnybar och återvunnen energi till transporter, kommunikation, värme och el i byggnader och i produktionsprocesser på Gotland.

Utfall: Detta uppdrag rymms dels inom Energicentrums arbete, inom regionens transportanknutna upphandlingar samt i insatser för klimat- och energi inom ramen för tillväxtarbetet.

- Aktivt verka för introduktion av biogas och att såväl produktion som marknad för biogasen ökar, för att ta tillvara biogasens potential i energi och transportsystemen på Gotland. Då regionens roll initialt är av stor betydelse har regionen en särskild strategi och handlingsplan för biogas till och med 2020.

Utfall: Utbudet av biogas har ökat på Gotland med omkring 50 procent under planperioden och det arbetet fortgår. Regionen och biogasföretagen deltar i nationella biogasnätverk.

---

⁵ Syftet med att i energiplanen infoga mål och uppdrag som redan finns i regionen är att planen ska ge en samlad bild av hur aktuella energi- och transportfrågor hanteras

Biogasens framtida marknad inom industri och sjöfart bedöms öka. Biogasens framtida roll för vägtransporter beror dels på skattesituationen, men i än högre grad på fordonsutbud och regelverk som styr mot elektrifiering av transporter.

- Ge utrymme för utvecklingen av förnybar energi från vindkraft, biobränsle och solenergi på Gotland, i den fysiska planeringen.

Utfall: Det finns tydligt med i förslaget till ny översiktsplan. Men även framåt kan det bli svåra avväganden mellan olika intressen.

- Aktivt arbeta för att utvecklingsprojekt för förnybar energi etableras på Gotland, exempelvis pilotprojekt med produktion av vätgas från vindkraft som energilager eller som drivmedel.

Utfall: Det aktiva arbetet för att utvecklingsprojekt för förnybar energi etableras på Gotland har intensifierats efter planperioden. Värt att nämna under planperioden är ”Power to Gas”- projektet 2015-18 om Gotland som plats för en pilotanläggning. Inom ramen för [Energimyndighetens pilotuppdrag kunde ett tiotal projekt få stöd](#). Sedan Energicentrum etablerats 2020 sker projekt inom Energicentrum's uppdrag, i projektet Node lokaliserat hos Science park Gotland och i projektet Energiön Gotland. Pågående och genomförda projekt finns redovisade på [Energicentrum's hemsida](#).

3.4 Varor - konsumtion – kretslopp

Region Gotland ska:

- Ta stor hänsyn till klimateffekten vid matsedelsplanering inom måltidsförsörjningen till skola, vård och omsorg.

Utfall: Metoden är en upphandlad klimatmodul i måltidsförsörjningens system för menyplanering. Måtten är dels klimatpåverkande utsläpp per kg inköpta livsmedel, dels andel vegetariska måltider

Måltidsavdelningen presenterar arbetet för att minska matens miljö- och klimatpåverkan på regionens hemsida: - Det innebär bland annat att vi arbetar med att öka andelen ekologiska produkter, endast har helt svenskt kött och fågel på anbudet, använder livsmedel som genererar i låga utsläpp av CO_{2e}, den fisk vi använder är fiskad på miljömässigt hållbart sätt och frukt och grönsaker väljs utifrån säsong. Det räcker inte med att maten ska vara god och ha hög kvalitet, de som producerar våra livsmedel ska ha bra arbetsvillkor också. Vi arbetar även aktivt med att minska matsvinnet i olika led exempelvis genom att köpa rescuelådor från våra grossister, göra svinmätningar och genomföra åtgärder utifrån resultat.

- Arbeta aktivt för att minska svinnet av livsmedel. (Målet finns även i regionens mat och måltidspolicy.)

Utfall: Arbetet pågår. Inga mått finns. Arbetet handlar om beteendeförändring

- Förbättra kretsloppen i avfallshanteringen genom att öka inslaget av lokala kretslopp och genom ökad återanvändning, materialåtervinning, återföring av näring samt energiutvinning.

Utfall: Hushållsavfall som samlas in kommunalt tas omhand hos företag på Gotland; brännbar fraktion blir bränsle i cementproduktionen, kompostfraktionen blir till biogas hos BroGas. Gotland har i jämförelse med riket hög grad av återvinning.

- På olika sätt⁶ öka kunskapen om konsumtionens miljöpåverkan men också påverka viljan att göra klimatsmarta val.

Utfall: Arbetet pågår i varierande grad, inga mått finns. Arbetet handlar om beteendeförändring. Energiplanen hänvisade här till regionens miljöprogram, den hänvisningen får numera göras till det samlade hållbarhetsarbetet.

3.5-6 Energiplanen i Region Gotlands strategiska styrning och interna plan

De övergripande strategiska styrdokumenterna för Region Gotland är det regionala utvecklingsprogrammet med underliggande planer och program. Dit hör energiplanen.

Regionfullmäktiges beslut var att åtgärder för att uppfylla energiplanens mål återrapporteras i form av en handlingsplan med prioriterade aktiviteter för respektive nämnd och bolag senast i samband med budgetberedningen 2015, vilket av de flesta nämnder inte blev uppmärksammat.

3.6.1 Handlingsplan för alla nämnder, förvaltningar och bolag

Energiplanen var avsedd att mål återrapporteras i form av nämndvisa handlingsplaner med prioriterade aktiviteter i samband med budgetberedningen 2015, Rf § 96, 2014-06-19.

Uppdraget var att:

- Integrera energiåtgärder, ur listan nedan, i nämndernas styrning och uppföljning, baserat på nämndens viktigaste energi- eller klimatfrågor. På nämndnivå beaktas även listan 4.2.2 med förslag på aktiviteter som inkommit i samband med arbetet med energiplanen.
- Beakta energi och miljöaspekter vid alla inköp och upphandlingar som gäller fordon, transporter och energikrävande utrustning. Införa livscykelkostnadsanalys som utvärderingsgrund vid inköp och upphandlingar när det är effektivt, därför att ett livscykelkostnadsperspektiv säkerställer såväl ekonomiska som energieffektiva val.
- Minska resornas energi och klimatbelastning i Region Gotland och sätta mål inom nämndens ansvarsområde för att underlätta och följa upp att medarbetarna i stor utsträckning slutar använda bil som drar bensin eller diesel i tjänsten eller till och från jobbet.

När Energi 2020 antogs, gällde en tidigare metodik för hur styrdokument skulle tas om hand efter antagandet. Den redovisades på sista sidan i varje nytt styrdokument.

Det kan konstateras att andra metoder för styrning infördes snart efter att denna plan antogs, vilket kan ha bidragit till att Energiplanens interna åtgärder inte införlivades i uppdrag till nämnder eller i någon plan för årlig uppföljning.

---

⁶ Skolan, konsumentvägledningen, energirådgivningen, biblioteken, tillsynsvägledning till företagen, riktade informationsinsatser inom energi och miljö